

Bydgoszcz, maja 2018 r.

WOJEWODA KUJAWSKO-POMORSKI

WPS.IX.431.2.20.2018. JDa/RK

**Pan
Roman Lewandowski
Kierownik
Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej
Bytoń 72
88-231 Bytoń**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 186 pkt 3 i art. 197 b ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.) oraz § 4 i § 13 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 sierpnia 2015 r. w sprawie przeprowadzania kontroli przez wojewodę oraz wzoru legitymacji uprawniającej do przeprowadzania kontroli (Dz.U. poz.1477) w Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej, Bytoń 72, 88-231 Bytoń (zwanym dalej GOPS lub Ośrodkiem) przeprowadzona została w dniu 17 kwietnia 2018 r. kontrola prawidłowości.

Kontrola przeprowadzona została przez:

- J.D. – inspektora wojewódzkiego Wydziału Polityki Społecznej Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, kierującego zespołem inspektorów,
 - R.K. – inspektora wojewódzkiego Wydziału Polityki Społecznej Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy,
- na podstawie Upoważnienia Nr 191/2018 z dnia 30 marca 2018 r.

w zakresie:

- realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
- zgodności zatrudnienia asystentów rodziny z wymaganymi kwalifikacjami.

Kontrolą objęto okres od 1 stycznia 2016 r. do 16 kwietnia 2018 r.

Opis ustalonego stanu faktycznego oraz jego ocena:

Kontrolę przeprowadzono w oparciu o rozmowę i wyjaśnienia p. Romana Lewandowskiego - Kierownika GOPS, p. [REDACTED] – asystenta rodziny oraz analizę dokumentacji.

Gmina została ustawowo zobowiązana do realizacji zadań z zakresu ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej

Zgodnie z art. 10 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, pracę z rodziną organizuje gmina lub podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania na podstawie art.190. W Gminie Bytoń w/w zadanie realizuje GOPS.

GOPS działa obecnie na podstawie Statutu z dnia 31 marca 2016 r. przyjętego Uchwałą Nr XIII/112/2016 Rady Gminy Bytoń. W dokumencie uwzględniono ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Zadania Ośrodka szczegółowo ustalone zostały w Regulaminie Organizacyjnym, z dnia 21 kwietnia 2016 r., wprowadzonym Zarządzeniem p.o. Kierownika Nr 021.03.2016. Dokument zawiera wyodrębnione w strukturze Ośrodka stanowisko asystenta rodziny. W § 18 wskazano zadania należące do asystenta rodziny, jednakże nie zawarto wszystkich zadań przypisanych ustawą do realizacji. W czasie trwania kontroli uzupełniono braki Zarządzeniem Kierownika Ośrodka Nr 021.02.2018.

Wójt Gminy Bytoń Zarządzeniem nr 0050.191.2017 z dnia 10 stycznia 2017 r., upoważnił p. Romana Lewandowskiego do prowadzenia postępowań w sprawach z zakresu wspierania rodziny. Pan Roman Lewandowski został Kierownikiem GOPS od stycznia 2017 r. We wcześniejszym okresie (tj. od czerwca 2015 r. do grudnia 2016 r.) pełnił obowiązki Kierownika. Wówczas nie posiadał powyższego upoważnienia.

W wyniku czynności kontrolnych stwierdzono również, że w strukturze jednostki kontrolowanej nie wyodrębniono zespołu do spraw asysty rodzinnej, co nie stanowi naruszenia przepisu art. 10 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny.

W zakresie realizacji zadań wynikających z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej ustalono, co następuje:

- odnośnie do zapisu art.176 pkt 1: *opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,*
- zgodnie z art.179 ust.1 wyżej cytowanej ustawy *w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.*

Gmina opracowała i realizuje 3-letni Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2017-2019 przyjęty Uchwałą Nr XXIII/192/2017 Rady Gminy Bytoń z dnia 29 marca 2017 r. W opracowanym dokumencie zawarto cele dotyczące: zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji, a także rozwiązywanie już istniejących, zabezpieczania podstawowych potrzeb bytowych dziecka oraz wzrost jakości opieki sprawowanej przez rodziców biologicznych.

Program zawiera diagnozę środowiska, która posłużyła do określenia celów szczegółowych, a także dane liczbowe dotyczące problematyki rodzin oraz udzielonego im wsparcia w latach ubiegłych. Poszczególnym działaniom (zadaniom) przypisano wskaźniki oraz określono czas realizacji. Partnerzy uczestniczący w realizacji programu wykazują zaangażowanie w swoim obszarze działań.

Wcześniej opracowano program na lata 2012-2014.

W okresie objętym kontrolą Kierownik GOPS częściowo dopełnił obowiązku rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny. Sporządzono sprawozdanie w ramach informacji z wykonania planu finansowego GOPS za 2016 r. i 2017 r., w którym zawarto jedynie kilka informacji dotyczących faktu zatrudnienia asystenta oraz ilości rodzin objętych jego pracą. Sprawozdania zostały przekazane przez Kierownika Ośrodka w terminie określonym w ustawie. Pouczono o zasadności opracowywania i składania odrębnych sprawozdań z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny.

W okresie objętym kontrolą GOPS zatrudniał jednego asystenta rodziny:

- p. █████ - w ramach umowy zlecenie w okresie od 4 stycznia 2016 r. do 31 sierpnia 2016 r., w ramach umowy o pracę w okresie od 1 września 2016 r. do chwili obecnej.

Asystent obejmował pomocą:

- w 2016 r. 11 rodzin, w tym brak przypadków rodzin zobowiązanych do współpracy przez Sąd,
- w 2017 r. 11 rodzin, w tym brak przypadków rodzin zobowiązanych do współpracy przez Sąd,
- 2018 r. 7 rodzin (do dnia kontroli), w tym brak przypadków rodzin zobowiązanych do współpracy przez Sąd,

przy zachowaniu zasady, iż asystent równocześnie nie pracował z więcej niż 15 rodzinami.

Na podstawie badanej dokumentacji ustalono, iż w okresie objętym kontrolą zatrudniony asystent rodziny posiadał wymagane kwalifikacje, zgodnie z art. 12 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

W aktach osobowych asystenta znajdowały się oświadczenia dotyczące spełniania wymagań wynikających z art. 12 ust. 1 pkt 2, 3 i 4 ww. ustawy.

W zakresie czynności asystenta rodziny uwzględniono zadania, zgodnie z art. 15 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Do dokumentu dodano również zadanie określone w ustawie z dnia 4 listopada 2016 r. o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”.

- W zakresie realizacji zapisu art.176 pkt 2 i pkt 4b:

- *tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,*
- *finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny.*

Gmina Bytów tworzy możliwość podnoszenia kwalifikacji przez asystenta rodziny. W okresie objętym kontrolą, asystent podnosił swoje kwalifikacje poprzez szkolenia tematyczne. W budżecie Ośrodka zostały zaplanowane środki finansowe na szkolenia.

Praca asystenta nie była łączona z wykonywaniem obowiązków pracownika socjalnego na terenie gminy, w której praca była prowadzona, co jest zgodne z art. 17 ust. 3 cyt. wyżej ustawy. Ponadto, stosownie do treści art. 17 ust. 4 ustawy, asystent rodziny nie prowadził postępowań z zakresu świadczeń realizowanych przez gminę.

W okresie objętym kontrolą praca z rodzinami prowadzona była przez asystenta rodziny i pracowników socjalnych. Zgodnie z zapisami art. 11 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w przypadku, gdy Ośrodek Pomocy Społecznej podjął informację o rodzinie przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pracownik socjalny przeprowadzał w tej rodzinie wywiad środowiskowy, na zasadach określonych w ustawie o pomocy społecznej.

Jeżeli z analizy sytuacji rodzinnej wynikała konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny, pracownik socjalny występował do Kierownika Ośrodka z wnioskiem o jego przydzielenie, a Kierownik przydzielał rodzinie asystenta.

Ponadto, zgodnie z art. 8 ust. 3 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, rodzina również wyrażała pisemną zgodę na współpracę z asystentem. Dotychczas nie było przypadku odmowy przyznania rodzinie asystenta.

Zbadano dokumentację wszystkich rodzin prowadzoną w okresie objętym kontrolą. Asystent dokumentował swoją pracę poprzez: ocenę sytuacji rodziny, plan pracy z rodziną,

karty pracy asystenta z rodziną, notatki służbowe, comiesięczne działania krótkoterminowe, okresowa ocena sytuacji rodziny, aktualizacja planu pracy.

Nie w każdym przypadku asystent dokonywał okresowej oceny sytuacji rodziny nie rzadziej, niż co pół roku, co jest niezgodne z art.15 ust.1 pkt 15 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Podczas rozmowy z asystentem i Kierownikiem Ośrodka stwierdzono, iż powyższy błąd wynikał z niewłaściwej interpretacji zapisów ustawy.

Częstotliwość wejść w środowisko asystenta była adekwatna do potrzeb rodzin.

Plany pracy nie zawierały terminów realizacji poszczególnych działań, a jedynie przewidywane ich efekty, co jest niezgodne z zapisem art. 15 ust. 3 ww. ustawy. Asystent uwzględniał terminy działań krótkoterminowych w comiesięcznym dokumencie, który nie stanowił załącznika do głównego planu pracy.

- W zakresie koordynacji poradnictwa opisanego w art. 8 ustawy *o wsparciu kobiet w ciąży i rodziny „Za życiem”*.

Do chwili przeprowadzenia kontroli do Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej nie wpłynął żaden wniosek wynikający z ustawy o wspieraniu kobiet w ciąży i rodziny „Za życiem”.

- W zakresie realizacji zapisu art. 15 ust.1 pkt 16: *monitorowanie funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z asystentem*.

Asystent rodziny prowadził jednorazowy monitoring funkcjonowania rodziny po zakończeniu pracy z rodziną, mający formę spotkania z rodziną. Wejście w środowisko było dokumentowane w formie notatki służbowej.

Decyzja o zaprzestaniu lub dalszej współpracy jest podejmowana przez asystenta rodziny w konsultacji z pracownikiem socjalnym, Kierownikiem GOPS i innymi służbami zaangażowanymi w pracę na rzecz rodziny. Decyzja podejmowana na bieżąco, na podstawie analizy realizacji planu pracy z rodziną, aktywności i chęci współpracy rodziny z asystentem. Zakończenie współpracy następuje w wyniku osiągnięcia celów określonych w planie pracy, rezygnacji rodziny ze wsparcia lub braku współpracy.

- W zakresie realizacji zapisu art. 176 pkt 7: *prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy*.

Monitoring sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej prowadzony jest na bieżąco przez pracowników socjalnych, we współpracy z innymi służbami tj.: policją, kuratorami. W zależności od potrzeb i problemów rodziny podejmowane są dalsze stosowne działania.

- W zakresie prowadzonego *monitoringu dzieci ze środowisk, w których występuje przemoc oraz jakie służby były zaangażowane w prace na rzecz rodziny*.

W rodzinach objętych pomocą asystenta rodziny, w których występowało zjawisko przemocy, zaangażowane były następujące służby: pracownicy socjalni, policja, w szczególności dzielnicowa gminy. W przypadku zaobserwowania występowania przemocy, niezwłocznie podejmowano działania mające na celu ochronę zdrowia i życia dzieci, w tym założono „Niebieską Kartę”, organizowano pomoc w celu odizolowania sprawcy przemocy od ofiary, złożono wnioski o podejrzenie popełnienia przestępstwa do Prokuratury Rejonowej, zorganizowano wsparcie specjalistyczne dla członków rodziny.

- W zakresie realizacji zapisu art. 176 pkt 3c: *tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:*

- *prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci.*

W okresie objętym kontrolą na terenie gminy Bytoń nie funkcjonowała placówka wsparcia dziennego w oparciu o ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Natomiast na terenie gminy w każdej szkole funkcjonuje świetlica, gdzie zgodnie z zainteresowaniami dzieci mogą uczestniczyć w różnych zajęciach pozaszkolnych, spędzać czas z rówieśnikami, odrabiać lekcje, uczestniczyć w zajęciach sportowych. Gminny Ośrodek Kultury w Bytoniu organizuje w ciągu roku szkolnego spotkania kulturalne, sportowe, wyjazdy jednodniowe. Z kolei w okresie ferii zimowych i wakacji dla dzieci w wieku przedszkolnym, szkolnym i gimnazjalnym przygotowuje m.in. zajęcia plastyczno-taneczne. Ponadto na terenie gminy działają organizacje pozarządowe, które prowadzą działalność na rzecz integracji rodzin, minimalizowania wykluczenia społecznego poprzez organizowanie akcji społecznych.

- W zakresie realizacji zapisu art. 176 pkt 3a: *tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:*

- *zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,*

oraz

- w zakresie realizacji zapisu art. 10 ust. 3: *praca z rodziną jest prowadzona w szczególności w formie konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi, pomocy prawnej, organizowania dla rodzin spotkań.*

Gmina Bytoń zapewnia rodzinie przeżywającej trudności dostęp do bezpłatnego, specjalistycznego poradnictwa (socjalnego, prawnego, psychologicznego, terapeutycznego). W budynku Urzędu Gminy funkcjonuje punkt konsultacyjny działający na rzecz pomocy osobom uzależnionym, współuzależnionym, ofiarom przemocy oraz poradnictwo prawne. Szczegółowych informacji w tym zakresie udzielił Kierownik GOPS.

- W zakresie realizacji zapisu art.176 pkt 3b i 4c: *tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych przez:*

- *organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,*
- *finansowanie kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust.2, ponoszonych przez rodziny wspierające.*

W okresie objętym kontrolą, na terenie gminy nie funkcjonowały rodziny wspierające. W związku z tym gmina nie ponosiła kosztów związanych z ich funkcjonowaniem i szkoleniem. Z informacji przekazanych przez Kierownika GOPS wiadomo, iż nie była prowadzona dotychczas kampania informująca środowisko lokalne o możliwości pełnienia funkcji rodziny wspierającej.

- W zakresie realizacji zapisu art. 176 pkt 5: *współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym.*

W okresie objętym kontrolą gmina nie współfinansowała pobytu dzieci przebywających w pieczy zastępczej.

- W zakresie realizacji zapisu art. 15 ust.1 pkt 2: *opracowanie planu pracy z rodziną we współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, skoordynowanym z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej* -

Asystent rodziny nie współpracował z rodzinami biologicznymi, których dzieci zostały czasowo umieszczone w pieczy zastępczej, z uwagi na brak możliwości. Powodem braku współpracy na rzecz odzyskania dzieci było zamieszkiwanie rodziców biologicznych poza terenem gminy oraz brak chęci podjęcia pracy z asystentem. W związku z powyższym asystent nie opracowywał planu pracy z rodziną we współpracy z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz nie brał udziału w Zespołach do spraw Okresowej Oceny Sytuacji Dziecka.

- W zakresie realizacji zapisu art.176 pkt 6: *sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art.187 ust.3.*

Gmina sporządza sprawozdania rzeczowo-finansowe z zakresu wspierania rodziny oraz przekazuje je wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego. Sprawozdania przekazywane były w następujących terminach (dane ustalono z CAS):

- a) za I półrocze 2016 r. w dniu 4 lipca 2016 r.,
- b) za II półrocze 2016 r. w dniu 24 stycznia 2017 r.,
- c) za I półrocze 2017 r. w dniu 7 lipca 2017 r.,
- d) za II półrocze 2017 r. w dniu 11 stycznia 2018 r.

Powyższa analiza wskazuje, iż zachowano ustawowe terminy określone w § 3 ust.1 rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej (Dz.U. z 2016 r. poz. 213).

Na podstawie powyższych ustaleń skontrolowaną działalność ocenia się pozytywnie z uchybieniami.¹

Stwierdzone uchybienia, odnoszące się do realizacji merytorycznych zadań w obszarze działalności GOPS określonych ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wynikają z niedostatecznego stosowania przepisów prawa. Po zrealizowaniu poniżej podanych zaleceń, GOPS będzie wykonywać obowiązujące zadania w odpowiednim zakresie. Osobą odpowiedzialną za powstanie stwierdzonych uchybień jest Kierownik GOPS p. Roman Lewandowski.

Działając w oparciu o art. 197 d ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wydano następujące zalecenia pokontrolne:

1. Sporządzać okresowe oceny sytuacji rodziny nie rzadziej, niż co pół roku, zgodnie z art. 15 ust 1 pkt 15. Termin wykonania zalecenia – na bieżąco.
2. Określać w planie pracy z rodziną terminy realizacji działań, zgodnie z art. 15 ust. 3. Termin wykonania zalecenia – na bieżąco.

¹Dokonana ocena została oparta o następującą skalę ocen (na podstawie zarządzenia Nr 371/2017 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy z dnia 11.12.2017 r., w sprawie wprowadzenia Regulaminu kontroli): pozytywna, pozytywna z uchybieniami, pozytywna z nieprawidłowością, pozytywna z nieprawidłowościami, negatywna (po przekroczeniu przyjętego progu istotności). Przez uchybienie należy rozumieć odstępstwo od stanu pożądanego o charakterze wyłącznie formalnym, nie powodujące następstw dla kontrolowanej działalności, zarówno w aspekcie finansowym, jak i wykonywania zadań.

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach. Jeden egzemplarz wystąpienia pokontrolnego przekazuje się kierownikowi kontrolowanej jednostki, za potwierdzeniem odbioru.

Kontrolowana jednostka jest obowiązana, w terminie 30 dni, do powiadomienia Wojewody o realizacji zaleceń pokontrolnych.

(podpis i pieczęć Wojewody)